

Fundace a ústavy (v širších souvislostech)

Doc. JUDr. Kateřina Ronovská, PhD.

Brno

Fundace v OZ

- Začlenění přímo do OZ – posun do soukromoprávní sféry (významné pro posuzování kogentnosti/dispozitivnosti právní úpravy)
- Kontinuita existence dosavadních nadací a nadačních fondů (zrušení zákona č. 227/1997 Sb.)
- Posílení postavení zakladatele - vyšší respekt jeho vůli, možnost ponechat si určitá práva a povinnosti , tj. návrat k „evropským kořenům“
- Liberalizace (zejména nadačního účelu) - rozšíření možností využití
- Změna systematiky - oddělení úpravy nadací a nadačních fondů
- Svěřenský fond jako funkčně srovnatelná forma správy majetku

Fundace - systematika členění

- Část I., Hlava II. Osoby, Díl 3 Právnícké osoby, Oddíl 3: Fundace:
- Obecně o fundacích (§ 303 – § 305): „ *právnícká osoba vytvořená majetkem vyčleněným k určitému účelu. Její činnost se váže na účel, k němuž byla zřízena.*“
- Nadace (§ 306 – § 393) – 87 ustanovení
- Nadační fond (§ 394 - § 401) – 8 ustanovení
- *Nesubsidiarita mezi nadační a nadačním fondem, POUZE ANALOGIE!!!*
- **Nejvyšší soud, 29 Cdo 3225/2016, [NS 1884/2018]**
- -----
- Ústav – typově nadační forma – upravená v samostatném Oddílu 4 (§ 402 – § 418), „obdobně“ úprava nadací (spíše teleologická redukce)
- **Nejvyšší soud, 29 Cdo 4197/2015, [R 45/2018 civ.]**

Účel – středobod nadačního práva

- ZÁSADNÍ VÝZNAM, DUTY OF OBEDIENCE (POVINNOST POSLUŠNOSTI ÚČELU) – MÁ I ZAKLADATEL
- - veřejně prospěšný
- - soukromě prospěšný
- **Daňové právo:**
- § 17a PříjD – status veřejně prospěšného daňového poplatníka
- **Není VP daňovým poplatníkem - § 17a odst. 2 písm. f) PříjD):**
- rodinná fundace, kterou se pro účely tohoto zákona rozumí nadace nebo nadační fond,
- **1.** které podle svého zakladatelského jednání slouží k podpoře zakladatele nebo osob blízkých zakladateli, nebo
- **2.** jejichž činnost směřuje k podpoře zakladatele nebo osob blízkých zakladateli.

Účel vs. činnost/PŘEDMĚT ČINNOSTI

- ÚČEL – ODŮVODŇUJE SMYSL EXISTENCE FUNDACE (EKVIVALENT OBECNÉ VIZE, CÍLE)
- ČINNOST – KONKRTÉTNÍ AKTIVITA SMĚŘUJÍCÍ K DOSAHOVÁNÍ ÚČELU
- PŘEDMĚT ČINNOST – SOUBOR PROSTŘEDKŮ A AGEND, KTERÝMI HODLÁ PRÁVNICKÁ OSOBA ÚČELU DOSAHOVAT
- ÚČEL A ČINNOST JSOU VE VZTAHU CÍLE A PROSTŘEDKU K JEHO DOSAŽENÍ!!
- SLOŽITÉ A HRANIČNÍ: TATÁŽ ČINNOST MŮŽE BÝT PROSTŘEDKEM K DOSAŽENÍ RŮZNÝCH ÚČELŮ

Nadační (fundační) rejstříková regulace

- Nadační rejstřík je „veřejný“ – co to znamená?
- Zachována kontinuita - prověřit, zda není nutno něco doplnit (6 měsíců), drobné změny oproti dosavadní úpravě
- Princip publicity (formální, materiální)
- Notářský zápis a přímý zápis notářem
- Zapisují se: nadace a nadační fondy
- Skutečnosti zapisované u všech p.o. (§ 25 VeřRej)
- Další skutečnosti (§ 34 VeřRej) – výše nadačního kapitálu, výše vkladu každého zakladatele, omezení určená dárce pro nakládání s jeho darem, identifikace zakladatele, údaje o převodu závodu
- Týká jich též evidence údajů o skutečných majitelích § 118b a násl. VeřRej (do budoucna zákon o ESM, 1.6. 2021).

NADACE

Nadace – základní charakteristika I.

- Trvalá služba účelu společensky nebo hospodářsky užitečnému
- Účel: veřejně prospěšný, dobročinný (i soukromě prospěšný)
- Podnikání nadací jako vedlejší činnost – přímé i „nepřímé“
- Preference vůle zakladatele - změna nadační listiny, změna nadačního účelu
- Nové pojmy: nadační kapitál, nadační jistina (zvláštní režim)

Nadace – základní charakteristika II.

- Dispozitivní úprava vnitřních poměrů (zákon požaduje i nadále existenci statutárního a kontrolního orgánu)
- Odstranění některých detailních regulací, např. investování majetku, pravidla o omezení nákladů, ALE!
- Jiná detailní úprava včleněna: vklady do nadace, nadační kapitál (snižování a zvyšování nadačního kapitálu, přeměny fundací, zrušení nadace)
- Detailní zvláštní úprava zrušení a zániku nadací/naložení s likvidačním zůstatkem u VP nadací
- Možná přeměna nadace na nadační fond a naopak

Založení a vznik nadace

- Založení – soukromoprávní projev vůle – nadační listina
- Povinná forma notářského zápisu (§ 309 odst. 4 OZ)
- Minimální obsahové náležitosti § 310 OZ
- Vznik – konstitutivním zápisem do nadačního rejstříku
- Nadace mortis causa – v praxi není běžné

NADAČNÍ LISTINA – ZAKLADATELSKÉ PRÁVNÍ JEDNÁNÍ

- OBSAH (OBLIGATORNÍ, PRAVIDELNÝ, FAKULTATIVNÍ)
- „TAILOR MADE“ FUNDAČNÍ STRUKTRY
- FORMA
- VÝKLAD
- MOŽNOST ZMĚNY NL, MOŽNOST ZMĚNY ÚČELU – velkorysá, dvousečná zbraň!!
- *Pihera, V., Ronovská, K., Fundační principy a hranice jejich flexibility. K Otázce možnosti dodatečných změn podmínek fungování svěřenských fondů a fundací, Právík, č. 9/2018, str. 705 a násl.*

Nadační kapitál, nadační jistina, vklad do nadace

- Majetek nadace tvoří nadační jistina a ostatní majetek

Nadační kapitál :

- je peněžní vyjádření nadační jistiny
- jeho výše se zapisuje do NR
- Zvláštní kvalita správy nadační jistiny (§ 340 OZ)
- Zvláštní mechanismus zvyšování a snižování NK (nejasné)

Nadační příspěvek

- Preference „úzkého“ pojetí (§ 353 OZ)
- Limity:
 - Vždy v souladu s účelem
 - Nesmí členům orgánů, zaměstnancům ani **osobě jim blízké**
 - Nesmí zakladateli (výjimky) ani osobám zakladateli blízkým (nedává smysl?)
 - Jiná plnění (poskytnutí bydlení, služebnost....)

Postavení zakladatele

- Při založení a vzniku nadace:
 - Fundační svoboda (a její limity) – NEPSANÉ PRAVIDLO NADAČNÍHO PRÁVA
 - Jednostranné právní jednání
 - Osobní právo (nezcizitelné, nepřechází na dědice)
 - Nastavení základních parametrů (podnikání, přeměny...)
- Při existenci nadace (limitované):
 - Spolupůsobení/ kontrola – pokud si vymezí v NL nebo stanoví zákon
 - Riziko nedostatečné oddělenosti majetkových sfér (nefunguje ochrana majetku)
 - TRENNUNGSPRINICIP – SPÁDOVĚ ODDĚLENOST MAJETKOVÝCH SFÉR

Organizační struktura (dispozitivní úprava, limity)

Obligatořně:

- Správní rada – statutární orgán, min. 3 členy, disp. pětileté funkční období, neslučitelnost fcí, disp. volí a odvolává sama
- Kontrolní orgán: dozorčí rada (u velkých nadací) – volí sama sebe, revizor (i právnická osoba) - volí SR

Fakultativně: další orgány (výkonný ředitel, panel dárců)

ORGÁNY NADACE JSOU POVINNY VYKONÁVAT FUNKCI S PÉČÍ ŘÁDNÉHO HOSOPDÁŘE (§159 OZ) – OTÁZKY POUŽITELNOSTI BUSINESS JUDGMENT RULE PRO NADACE?

Dohled/reportní povinnost/audit

- Soudní dohled, veřejný dohled, dohled zakladatele/beneficientů
- - rozdílný přístup mezi VP a ostatními fundacemi (nedostatečně zohledněno OZ, VeřRej)
- - Povinnost účtovat odděleně o nadačních příspěvcích, ostatních činnostech a nákladech na správu
- - Výroční zpráva – zákonný min. obsah § 358 OZ, povinnost zveřejnění ve sbírce listin
- - Audit účetní závěrky povinný, pokud nadační kapitál nebo obrát nadace vyšší než 5 mil. Kč

Zrušení/zánik/přeměny nadace

- Podrobná úprava zrušení (s likvidací/bez likvidace):
 - Dosažením účelu
 - Nemůže zrušit sama sebe rozhodnutím SR (pokud není předvídáno)
- Autoritativní zrušení soudem - § 377 OZ
- Zvláštní úprava likvidace – zpeněžení likvidační podstaty pouze v rozsahu, režim veřejně prospěšných nadací
- Možnost fúzí nadací navzájem/nadací a nadačních fondů
- Možnost změny právní formy na nadační fond (diskutabilní, pouze pokud zakladatel výslovně vymezí)

Přidružený fond (§ 349 a násl. OZ)

- - Koncepce tzv. "nesamostatné nadace" , účel fondu musí souviset s posláním nadace
- - Je tvořen souborem majetku, který je způsobilý být předmětem vkladu do nadace (předpoklad trvalého výnosu)
- - Majetek je svěřen pod správu nadace na základě písemné smlouvy (nadace není vlastník)
- - Vlastníkem majetku zůstává zakladatel/dárce
- - Nadace s majetkem fondu hospodaří odděleně, práva a povinnosti při hospodaření s přidruženým fondem vznikají jen spravující nadaci
- - Dohodnout i další parametry: úplatnost, rozsah správy, zvláštní označení atd.

NADAČNÍ FOND

Nadační fond – základní charakteristika I.

- 8 ustanovení – řeší pouze základní statusové otázky
- SOUVISEJÍCÍ JUDIKATURA:
- 29 Cdo 3225/2016 – k možnosti změny zakladatelského právního jednání NF (vč. změny účelu)
- VS v Praze 7 Cmo 507/2016 – nemožnost přezkumu rozhodnutí správní rady nadačního fondu soudem
- Účel: společensky nebo hospodářsky užitečný
- Nemusí (může) mít trvalý charakter
- Ponechán značný prostor zakladateli (vnitřní organizační struktura a kontrolní mechanismy)
- Vyšší flexibilita a variabilita využití (i pro soukromé účely, limit nikoli za účelem podnikání)
- Zakladatel si může ponechat za trvání existence určitá práva a povinnosti

Nadační fond – základní charakteristika II.

- Podnikání i nakládání s majetkem – méně omezení
- Základ tvoří soubor majetku vzniklý v vkladů, které nemusí (ale mohou) splňovat požadavek trvalého výnosu a darů
- Nevytváří nadační jistinu ani nadační kapitál
- Změna právní formy na nadaci /nadační fond??
- Lze jednodušší režim vnitřních poměrů/není povinnost mít statut
- Nemá obecně reportní povinnost ani povinnost auditu

Související literatura - fundace

- Ronovská, K., Pihera, V. K možnosti změny zakládací listiny (včetně změny účelu) nadačního fondu, *Právní rozhledy* 15-16/2018, str. 556 a násl.
- Pihera, V., Ronovská, K., *Fundační principy a hranice jejich flexibility. K Otázce možnosti dodatečných změn podmínek fungování svěřenských fondů a fundací*, *Právník*, č. 9/2018, str. 705 a násl.
- Havel, B., Ronovská, K., *Nadační fond v realitě nového občanského zákoníku*. *Právní rozhledy*, Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 2014, roč. 2014, č. 3, s. 82 - 88.
- Ronovská, K., Havel, B. Kogentnost úpravy právnických osob a její omezení autonomií vůle nebo vice versa? *Obchodněprávní revue*, Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 2016, roč. 2016, č. 2, s. 33-39
- Ronovská, K. Volba formy rodinného majetku: na čem záleží?, *Bulletin advokacie*, 7-8/2016, str. 44 a násl.
- Ronovská, K. In: Lavický a kol. *Komentář: Obecná část. § 1–654*. Praha: C. H. Beck. 2014. *Výklad k fundacím a nadacím a nadačním fondům*.

Ještě související literatura

- Ronovská, K., Nadační fond po rekodifikaci soukromého práva. Subsidiarita, či analogie uvnitř nadačního práva? Právní rozhledy, Praha: Nakladatelství C. H. Beck, s. r. o., 2013, roč. 21, 13-14, s. 494-499.
- Ronovská, K. K postavení zakladatelů nadací a nadačních fondů po rekodifikaci soukromého práva. Právní rozhledy, Praha: Nakladatelství C.H. Beck, 2015, roč. 2015, č. 22, s. 767 -771
- Ronovská, K. Jsou fundace z Venuše a korporace z Marsu? Několik úvah nad pronikáním korporačních prvků do nadačního práva. In: Ronovská, K. a kol. *Metamorfózy nadačního práva v Evropě a České republice na počátku 21. století*. Brno: Masarykova univerzita. 2015, str. 32 a násl.
- Ronovská, K. *Nové české nadační právo v evropském srovnání*. Praha: WK. 2012.
- Ronovská, K. *Metamorfózy nadačního práva v Evropě a v České republice na počátku 21. století*, MU, 2015